

مقایسه‌ی درک استعاره‌ی مفهومی کودکان عادی و کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر فارسی‌زبان

عباسعلی آهانگر*
دانشیار، گروه زبان و ادبیات انگلیسی،
دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه
سیستان و بلوچستان
مهرداد مظاهری
دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشکده
روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه
سیستان و بلوچستان
محدثه سلطانی نژاد
کارشناس ارشد، گروه زبان و ادبیات
انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی،
دانشگاه سیستان و بلوچستان

*نشانی تماس: گروه زبان و ادبیات
انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی،
دانشگاه سیستان و بلوچستان
رایانامه: ahangar@english.usb.ac.ir

مقدمه: هدف اصلی این پژوهش، بررسی مقایسه‌ای درک استعاره‌ی مفهومی کودکان عادی و کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر فارسی‌زبان بر اساس الگوی لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) است. روش: پژوهش حاضر از نوع علی مقایسه‌ای است و نمونه‌ی مورد بررسی شامل ۱۵ کودک عادی فارسی‌زبان مدارس عادی و ۱۵ کودک فارسی‌زبان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر مدارس استثنایی شهرستان جیرفت می‌شود که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از این کودکان خواسته شد تا پرسش‌نامه‌ی درک استعاره‌ی مفهومی محقق‌ساخته را تکمیل کنند. برای تجزیه و تحلیل و همچنین آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون تی برای مقایسه‌ی میانگین نمونه‌های مستقل و تحلیل چندمتغیره استفاده شد. یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان داد که میانگین درک استعاره‌ی مفهومی در کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر از کودکان عادی کمتر است ($P < 0/05$). نتیجه‌گیری: عملکرد کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر در درک استعاره‌ی مفهومی با کودکان عادی تفاوت دارد. واژه‌های کلیدی: درک، استعاره‌ی مفهومی، کودکان عادی، کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر

فارسی‌زبان

The Study of Comparing Conceptual Metaphor of Persian-Speaking Normal Children and Mentally-impaired Educable Children

Introduction: The main purpose of the present research was to deal with a comparative study of conceptual metaphor between Persian speaking normal children and mentally-impaired educable children based on Lakoff and Johnson (1980) model. **Method:** The present research is a causal-comparative study. Participants included 15 Persian speaking normal children of ordinary schools and 15 Persian speaking children with intellectual disabilities from exceptional schools of Jiroft city. Sampling methods were available. The children were asked to complete a questionnaire to answer the conceptual metaphor of the researcher. T-test and multivariate analysis were used to analyze and examine the research hypothesis to compare the mean of independent samples. **Results:** The results of this study showed that the mean of perception of conceptual metaphor was lower in children with intellectual disabilities than normal children ($P < 0.05$). **Conclusion:** Mentally impaired children had a different performance in the perception of conceptual metaphor in comparison to typically developing children.

Keywords: perception, conceptual metaphor, typically developing children, educable intellectual disability, Persian-speaking

Abbas Ali Ahangar *

Associate Professor of English Language and Literature Department, Faculty of Literature and Humanities, University of Sistan and Baluchistan

Mehrdad Mazaheri

Associate Professor of Psychology Department, Faculty of Psychology and Educational Sciences University of Sistan and Baluchistan

Mohaddeseh Soltani Nezhad

MA. English Language and Literature Department, Faculty of Literature and Humanities, University of Sistan and Baluchistan

*Corresponding Author:

Email: ahangar@english.usb.ac.ir

مقدمه

از سوی دیگر، کلمه‌ی "metaphor"، استعاره، از کلمه‌ی یونانی "metaphora" گرفته شده است که خود مشتق است از "meta" به معنای «فرا» و "pherein"، به معنای «بردن» است. مفهوم این کلمه دسته‌ی خاصی از فرایندهای زبانی^۳ است که در آن‌ها جنبه‌هایی از یک شیء به شیء دیگر «فرابرده» یا منتقل می‌شود، به نحوی که از شیء دوم به گونه‌ای صحبت می‌شود که گویی شیء اول است (۸).

از طرفی، برای اولین بار لیکاف و جانسون (۹) نظریه‌ی استعاره مفهومی را در معناشناسی شناختی مطرح کردند. مهم‌ترین نکته این نظریه این است که استعاره فقط ویژگی زبان ادبی نیست، بلکه خود تفکر و ذهن دارای ماهیت استعاری است.

همچنین، براساس کوچش (۱۰)، وقتی یک حوزه‌ی مفهومی به واسطه‌ی حوزه‌ی مفهومی دیگری درک می‌شود با استعاره‌ی مفهومی مواجه‌ایم. این درک با مشاهده‌ی مجموعه‌ای از تناظرها یا انطباق‌های نظام‌مند میان دو حوزه به دست می‌آید. بنا به تعریف ایونس و گرین (۱۱) حوزه‌ی مفهومی که عبارت‌های استعاری از آن استخراج می‌شود تا حوزه‌ی دیگر درک گردد، حوزه‌ی مبدأ و حوزه‌ی مفهومی دیگر که به این طریق درک می‌شود، حوزه‌ی مقصد نام دارد. بنابراین، در اسم نگاشت «عشق، سفر است»، «عشق» حوزه‌ی مبدأ و «سفر» حوزه‌ی مقصد است. اساسی‌ترین موضوع در این نظریه نگاشت (Mapping) است که کلمه‌ای قرض گرفته شده از ریاضی می‌باشد و به معنای تناظرهای نظام‌مند استعاری بین مفاهیمی است که ارتباط نزدیکی با یکدیگر دارند. برای مثال، مطابق جمله‌ی (۱) تمام تناظرهای موجود میان کشتی و نظام‌های سیاسی را در برمی‌گیرد؛ یعنی مسیر کشتی با حرکت تاریخی پیشرفت یک کشور برابر است، تلاطمات دریا با مشکلات موجود در جامعه و مسافران کشتی با افراد جامعه متناظراند را می‌توان مشاهده کرد (۱۲).

طبق تعریف انجمن کم‌توانی ذهنی آمریکا^۱، کم‌توانی ذهنی (۱) عبارت است از ناتوانی مشخص شده در کارکرد هوشی و رفتار سازشی که به وسیله‌ی محدودیت‌های معنادار در مهارت‌های سازشی مفهومی، اجتماعی و عملی خود را نشان می‌دهد. سن بروز این ناتوانی‌ها قبل از ۱۸ سالگی است. فیشر و همکاران (۲) سطح کم‌توانی را با طیف بهره‌ی هوشی حاصل از سنجش کارگزاری هوش عمومی نشان می‌دهند. در این تقسیم‌بندی، افراد کم‌توان ذهنی با بهره‌ی هوشی ۵۵-۵۰ تا ۷۰ کم‌توان خفیف، ۴۰-۳۵ تا ۵۵-۵۰ کم‌توان معتدل، ۲۵-۲۰ تا ۴۰-۳۵ کم‌توان شدید و کمتر از ۲۵-۲۰ کم‌توان عمیق محسوب می‌شوند. بر اساس هافنبرگ (۳)، مهم‌ترین مشخصه‌ی کم‌توان ذهنی خفیف تأخیر در زمینه‌های مهارت‌های زبانی، مراقبت از خود، مهارت‌های کارکرد تحصیلی، مهارت‌های اجتماعی در دوران کودکی است. تقسیم‌بندی دیگری از کودکان کم‌توان ذهنی بنا به گفته‌ی میلانی فر (۴) در حیطة‌ی تعلیم و تربیت است که این افراد را با دید خاص آموزشی و پرورشی به چهار گروه تفکیک کرده‌اند:

۱. دیرآموز

۲. کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر

۳. کم‌توان ذهنی تربیت‌پذیر

۴. کم‌توان حمایت‌پذیر یا کاملاً متکی

بهره‌ی هوشی افراد کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر بین ۷۵-۵۰ است. طبق آمارهای مختلف بین ۱ تا ۲ درصد جمعیت کشورها را کودکان با بهره‌ی هوشی کمتر از هفتاد، یعنی افراد کم‌توان ذهنی تشکیل می‌دهند. افراد کم‌توان ذهنی خفیف یا به تعبیر دیگر آموزش‌پذیر ۸۵ تا ۸۷ درصد کودکان کم‌توان ذهنی را شامل می‌شوند (۵). کودکان کم‌توان ذهنی در درک اصطلاح^۲ نسبت به کودکان عادی عملکرد پایین‌تری را از خود نشان می‌دهند (۶). بعلاوه، خزانه‌ی کلمات این کودکان مخصوصاً در کلمات انتزاعی محدود است، همچنین در درک جملات پیچیده با مشکل مواجه‌اند (۷).

1- American Association on Mental Retardation

2- Idiom

3- Language processes

(۱) نظام‌های سیاسی کشتی هستند.

بعلاوه، تقسیم بندی استعاره مفهومی از دیدگاه لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) بر مبنای نقش‌های شناختی‌شان صورت گرفته است (۱۰). بر اساس تقسیم بندی لیکاف و جانسون (۹)، استعاره‌های مفهومی به سه گروه ساختاری، هستی‌شناختی و جهت‌ی تقسیم‌بندی می‌شوند.

(الف) استعاره ساختاری

استعاره ساختاری، وظیفه‌ی سازماندهی و قالب‌بندی یک مفهوم را در حوزه‌ی یک مفهوم دیگر به صورت نظام‌مند بر عهده دارد (۱۳). بنا به نظر کوچش (۱۰)، در استعاره ساختاری حوزه‌ی مبدا، ساختار معرفتی نسبتاً پرمایه‌ای برای شناسایی حوزه‌ی مقصد است. برای مثال، اسم نگاشت «مباحثه جنگ است» نشان می‌دهد که چگونه «بحث و مجادله‌ی لفظی» را با تجربه‌ی جنگ و نبرد، مفهومی و تصویری می‌توان کرد. در جمله (۲) این مفهوم به چشم می‌خورد.

(۲) زدی به هدف.

(ب) استعاره هستی‌شناختی

از دیدگاه لیکاف و جانسون (۹)، تجربه‌ی ما از اشیا و جوهرها^۱ اجازه می‌دهد تا امکان شناخت بخش‌هایی از تجربیات به عنوان وجود^۲ و جوهر مجزای واحد فراهم شود. زمانی که تجربیات به عنوان وجود و جوهر شناخته شدند، می‌توان به آن‌ها اشاره و آن‌ها را طبقه‌بندی و گروه‌بندی کرد و از این طریق درباره‌ی آن‌ها استدلال نمود. افراشی، حسامی و سالاس (۱۴) بر این باورند که استعاره‌های هستی‌شناختی مفاهیم غیر مادی و غیر فیزیکی را به طور فیزیکی مفهومی می‌کنند. به طور مثال، اسم نگاشت «ذهن ماشین است» را می‌توان در جمله (۳) مشاهده کرد.

(۳) کامپیوتر چون داد.

(ج) استعاره جهت‌ی

به گفته‌ی لیکاف و جانسون (۹)، استعاره‌های جهت‌ی با مفاهیمی که با جهت‌گیری مکانی سروکار دارند، نظیر "بالا- پایین"، "درون- بیرون"، "جلو- عقب"، "عمق- سطح" و "مرکز- حاشیه" مرتبط می‌باشند. این استعاره‌ها

از بدن و عملکرد آن در محیط ناشی می‌شود و بسته به فرهنگ‌های مختلف می‌توانند تغییر کنند. هاشمی (۱۵) از اسم نگاشت «شادی بالاست؛ اندوه پایین است» به عنوان نمونه‌ی اصلی نام می‌برد که اساس استعاره‌های فرعی بسیاری مانند نمونه (۴) در زندگی روزانه‌اند.

(۴) از خوشحالی رو ابرا بود.

درک استعاره به دو دلیل اهمیت دارد، الف) استعاره فرایندی بنیادی در درک معنی و تشکیل کلمات است. به بیان دیگر، معنی در کلمات از طریق استعاره بیان می‌شوند، ب) در گفتمان استعاره به دلیل نقش‌های عملکردی‌اش مانند توضیح، طبقه بندی، توصیف، بیان ارزش‌ها و سرگرمی اهمیت ویژه‌ای دارد (۱۶). همچنین، بنا به وینر و همکاران (۱۷) توانایی درک فرایند استعاره جنبه‌ی اساسی در توانش زبانی هر فرد است. بعلاوه، با توجه به این مسأله که ابزار اصلی در امر ارتباط، زبان می‌باشد و نیز اهمیت زبان و ضرورت شناخت هر چه بیش‌تر آن و با در نظر گرفتن این مسأله که کودکان کم‌توان ذهنی در امر مهارت‌های زبانی دچار تاخیرند، بنابراین پژوهشی در زمینه چگونگی درک استعاره مفهومی می‌تواند درک هر چه بیش‌تر یکی از محدودیت‌های این افراد یعنی زبان مفید باشد، ضروری به نظر می‌رسد. برای دستیابی به هدف پژوهش که بررسی و مقایسه‌ی درک استعاره مفهومی در کودکان عادی و کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر است. فرضیه‌ی وجود تفاوت معنادار در درک استعاره مفهومی در دو گروه کودکان عادی در مقایسه با کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر ارزیابی شد.

روش

این پژوهش از نوع علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش، شامل ۱۵ کودک عادی (۸ دختر و ۷ پسر) با سن تقویمی ۶-۸ سال از مدارس عادی و ۱۵ کودک کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر (۸ دختر و ۷ پسر) با سن عقلی ۶ تا ۸ سال از مدارس استثنایی

1- Substances

2- Entity

طراحی کرده بود. این کتابچه شامل سه قصه مصور به زبان محاوره‌ای بود که در پیوست (الف) آمده است. پژوهشگر قصه‌ها را برای کودک می‌خواند. پس از اتمام قصه‌ها چند پرسش در رابطه با قصه از کودک می‌شد تا اطمینان حاصل شود، کودک قصه را به طور کامل متوجه شده است. به طور مثال، در قصه (۱) از کودک جمله‌ی (۸) سوال می‌شد.

(۸) خونه‌ی کیو آب برده؟

اگر کودک به این جمله پاسخ اشتباه می‌داد، پژوهشگر برای بار دوم قصه را برای کودک می‌خواند. بعلاوه، ۱۲ پرسش به منظور آزمون درک استعاره مفهومی تعیین شد. هر کدام از پرسش‌ها دو گزینه داشتند که یکی از آن‌ها پاسخ پرسش و دیگری گزینه بدون تشابه بود. پرسش‌های این بخش در پیوست (ب) نمایش داده شده است.

یافته‌ها

برخی از شاخص‌های توصیفی مربوط به درک استعاره مفهومی و انواع آن به تفکیک گروه‌های مورد مقایسه (کودکان عادی و کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر)، محاسبه و نتایج به شرح جدول (۱) ارائه شده است.

شهرستان جیرفت بودند. جامعه آماری این پژوهش را دو گروه تشکیل می‌دادند، الف) ۱۵ کودک عادی و ب) ۱۵ کودک کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر. ملاک‌های جایگیری آزمودنی‌ها در این پژوهش عبارت بود از: دو زبانه نبودن، فقدان مشکلات حسی- حرکتی واضح، نابینایی، ناشنوایی و چند معلولیتی، همچنین این کودکان از خانواده‌هایی با مادر خانه‌دار و پدر شغل آزاد انتخاب شدند. برای انتخاب کودکان عادی، از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده گردید. ابتدا برای گروه سنی ۶ تا ۸ سال از دو مدرسه‌ی عادی دخترانه‌ی اندیشه و پسرانه‌ی نشاط ۱۵ کودک انتخاب شدند. از آنجایی که در پژوهش حاضر برای تعیین حجم نمونه با در نظر گرفتن توان آزمون ۰/۸۰، اندازه اثر ۰/۵۰ و سطح آلفای ۰/۰۵ و با استفاده از جدول کوهن^۱ برای مقایسه دو گروه؛ برای هر گروه ۱۵ نفر پیشنهاد شده است، به این منظور در آزمون درک استعاره ۱۵ کودک کم‌توان ذهنی به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و در آزمون شرکت داده شد. بهره‌هوشی کودکان عادی از طریق آزمون ریون^۲ تعیین گردید و برای به دست آوردن بهره‌هوشی کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر از پرونده‌های پزشکی آن‌ها استفاده شد. ۱۵ کودک کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر از مدرسه‌ی دخترانه بهار و پسرانه پیام شهرستان جیرفت انتخاب شدند. سپس، از کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر آزمون آدمک گودیناف^۳ گرفته شد تا کودکان با سن عقلی ۶ تا ۸ سال مورد آزمون قرار بگیرند. آزمودنی‌ها به اتافی مجزا و بدون هیچ عامل پرت‌کننده‌ی حواس هدایت می‌شدند که در آن یکی از پژوهشگران و آزمودنی حضور داشت.

ابزار پژوهش

به منظور جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای آزمون فرضیات پژوهش، در کنار مشاهده و مصاحبه با کودکان عادی و کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر از آزمون محقق ساخته‌ی درک استعاره مفهومی استفاده شد. در آزمون درک استعاره مفهومی از کتابچه‌ای شامل استعاره‌های مورد نظر استفاده شد که یکی از پژوهشگران آن را

1- Cohen
2- Ravin
3- Goodenough

جدول ۱- برخی شاخص‌های توصیفی مربوط به مقیاس‌های آزمون درک استعاره مفهومی و انواع آن

Skewness Error of Std.	Kurtosis Error of Std.	خطای معیار میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	فراوانی	گروه	مقیاس
۰/۵۸۰	-۰/۱۰۳	۱/۱۲۱	-۰/۱۲۷	۰/۱۶	۰/۶۳	۳/۱۳	۱۵ عادی
۰/۵۸۰	۰/۰۰۰	۱/۱۲۱	۰/۴۰۷	۰/۲۵	۱/۰۰	۲/۰۰	۱۵ کم توان ذهنی آموزش پذیر
۰/۵۸۰	-۰/۵۴۷	۱/۱۲۱	-۰/۳۸۵	۰/۱۶	۰/۶۳	۳/۴۰	۱۵ عادی
۰/۵۸۰	-۰/۲۲۷	۱/۱۲۱	۰/۹۷۰	۰/۱۹	۰/۷۴	۲/۱۳	۱۵ کم توان ذهنی آموزش پذیر
۰/۵۸۰	-۲/۸۹۴	۱/۱۲۱	۸/۸۶۸	۰/۲۱	۰/۸۱	۳/۶۶	۱۵ عادی
۰/۵۸۰	-۰/۲۲۷	۱/۱۲۱	-۰/۹۶۱	۰/۲۷	۱/۰۵	۲/۶۰	۱۵ کم توان ذهنی آموزش پذیر
۰/۵۸۰	-۰/۱۱۸	۱/۱۲۱	-۰/۴۴۳	۰/۲۹	۱/۱۴	۱۰/۲۰	۱۵ عادی
۰/۵۸۰	-۰/۴۲۴	۱/۱۲۱	-۰/۶۵۵	۰/۵۲	۲/۰۱	۶/۷۳	۱۵ کم توان ذهنی آموزش پذیر

جدول (۲) نتیجه آزمون t برای مقایسه میانگین نمره می‌دهد. درک استعاره مفهومی گروه‌های مورد بررسی را نشان

جدول ۲- آزمون t برای مقایسه میانگین نمونه‌های مستقل استعاره مفهومی

sig (2-tailed)	سطح معناداری	df	t	F	استعاره مفهومی
۰/۰۰۰	۰/۰۲۹	۲۸	۵/۷۸	۵/۳۲۲	

به سترئوئید متغیرهای وابسته را تبیین می‌کند ($P < 0/01$). جدول (۴) ادامه نتایج تحلیل واریانس چند متغیره برای مقایسه گروه‌ها از لحاظ تک تک انواع استعاره مفهومی را ارائه می‌دهد.

نتایج نشان می‌دهند که در دو گروه در انواع استعاره ساختاری، هستی‌شناختی و جهت‌تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/01$). براساس مجذور ای‌تا نیز می‌توان گفت عضویت گروهی (قرار گرفتن در گروه کودکان عادی / گروه کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر) بیشترین تبیین را استعاره هستی‌شناختی (۰/۴۷۴) داشته است.

به منظور برآورد اعتبار خرده‌آزمون‌های بکار گرفته شده در پژوهش با توجه به ماهیت پرسشنامه‌های استفاده شده از ضریب آلفای کرانباخ^۱ استفاده و نتایج به شرح

همچنانکه از جدول (۲) آشکار می‌شود، نتایج بدست آمده از آزمون t نشان می‌دهد که مقدار بدست آمده ($F = 5/322$) بیانگر همگنی یا یکسانی واریانس یا پراکندگی نمرات درک استعاره مفهومی دو گروه است. در نتیجه، می‌توان گفت تفاوت مشاهده شده در دو گروه می‌تواند به دلیل تفاوت میانگین آن‌ها باشد. نتیجه آزمون t نیز نشان می‌دهد ($t = 5/78$) در سطح اطمینان (۰/۰۱) معنی‌دار است. بنابراین می‌توان گفت میانگین نمره استعاره مفهومی دو گروه به طور معنی‌دار تفاوت دارد. همانطور که در جدول (۳) قابل مشاهده می‌باشد، نتایج تحلیل واریانس چند متغیره نشان می‌دهند که بین دو گروه از لحاظ سترئوئید متغیرهای وابسته تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/01$). همچنین نتایج نشان می‌دهد که عضویت گروهی (۰/۵۸) از تغییرات مربوط

1- Cronbach's Alpha

جدول ۳- تحلیل واریانس چند متغیره برای مقایسه ابعاد درک استعاره مفهومی در بین دو گروه

Observed Power ^b	Noncent Parameter	Partial Eta Squared	Sig.	Error df	Hypothesis is df	F	Value	Effect
۰/۹۹۹	۳۷/۱۲۵	۰/۵۸۸	۰/۰۰۰	۲۶/۰۰۰	۳/۰۰۰	۱۲/۳۷۵	۰/۵۸۸	Pillai's Trace
۰/۹۹۹	۳۷/۱۲۵	۰/۵۸۸	۰/۰۰۰	۲۶/۰۰۰	۳/۰۰۰	۱۲/۳۷۵	۰/۴۱۲	Wilks' Lambda
۰/۹۹۹	۳۷/۱۲۵	۰/۵۸۸	۰/۰۰۰	۲۶/۰۰۰	۳/۰۰۰	۱۲/۳۷۵	۱/۴۲۸	Hotelling's Trace
۰/۹۹۹	۳۷/۱۲۵	۰/۵۸۸	۰/۰۰۰	۲۶/۰۰۰	۳/۰۰۰	۱۲/۳۷۵	۱/۴۲۸	Roy's Largest Root

جدول ۴- تحلیل واریانس چند متغیره برای تحلیل تک تک متغیرهای وابسته در بین گروه‌های مورد بررسی

Partial Eta Squared	Sig.	F	Mean Square	df	Type III Sum of Squares	متغیرهای وابسته	منبع
۰/۳۲۸	۰/۰۰۱	۱۳/۶۶۹	۹/۶۳۳	۱	۹/۶۳۳	استعاره ساختاری	گروه
۰/۴۷۴	۰/۰۰۰	۲۵/۲۷۰	۱۲/۰۳۳	۱	۱۲/۰۳۳	استعاره هستی‌شناختی	
۰/۲۵۵	۰/۰۰۴	۹/۵۸۳	۸/۵۳۳	۱	۸/۵۳۳	درک استعاره جهتی	

پژوهش قرار گرفت و از نظر اساتید مربوط آزمون‌ها برای اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش مناسب تشخیص داده شدند.

جدول (۵) ارائه شده است. همچنین، جهت روایی آزمون از روش روایی محتوا استفاده شد. بدین ترتیب که آزمون‌های مورد نظر در اختیار اساتید مرتبط با موضوع

جدول ۵- اعتبار آزمون درک استعاره مفهومی

عنوان آزمون	تعداد سوالات	روش محاسبه	ضریب اعتبار
درک استعاره مفهومی	۱۲	آلفای کرانباخ	۰/۶۶

مطابق جدول (۵) برای تمامی خرده مقیاس‌ها و همچنین کل مقیاس ضریب اعتبار آلفای کرانباخ خوب می‌باشد. بعلاوه، روایی سازه پرسشنامه با روش تحلیل عوامل تأییدی در اجرای مقدماتی (پایلوت) مورد بررسی قرار گرفت که مدل ۳ عاملی پرسشنامه تأیید گردید.

استعاره در کودکان است (۱۸). بنابراین، کودکان عادی مفهوم استعاره را در سنین پایین درک می‌کنند (۱۹-۲۱). همچنین، فراگیری مفاهیم استعاره‌ی فرایندی پیش‌رونده است که با افزایش سن این توانایی افزایش می‌یابد (۲۲-۲۵). در نتیجه، با توجه به سن آزمودنی‌ها در این پژوهش کودکان عادی و کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر فرایند استعاره را درک می‌کردند. بعلاوه، کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر از نظر درک کلمات انتزاعی و درک اصطلاح نسبت به کودکان عادی عملکرد پایین‌تری دارند (۵،۷). با وجود این، پژوهش حاضر به

نتیجه‌گیری

کودکان عادی در سنین پایین قبل از ورود به مدرسه، جملات غیر معمولی را در مواقع نامیدن اشیاء با استفاده از نامیدن اختیاری تولید می‌کنند. این نامیدن با تعمیم افراطی^۱ متفاوت می‌باشد و بیانگر استفاده

1- Over generalization

(9) The sun is the same kind of thing as

نتایج نشان داد که، افراد مبتلا به سندروم ویلیامز دانش انتزاعی پایین تری در زبان تمثیلی در مقایسه با توانایی لفظی دارند.

هروگن و همکاران (۲۸) به بررسی پیشرفت و مقایسه درک مجاز و استعاره در کودکان مبتلا به سندروم ویلیامز و کودکان عادی پرداختند. در این پژوهش ۳۱ کودک عادی ۳ سال و ۹ ماه و ۱۷ سال و ۱ ماه و ۳۴ فرد مبتلا به سندروم ویلیامز ۷ سال و ۱ ماه و ۴۴ سال در جنوب شرقی بریتانیا انتخاب شدند. در این پژوهش، پژوهشگران از ۱۲ جمله شامل استعاره و ۱۲ جمله حاوی مجاز استفاده کردند. این جملات در قالب قصه‌های کوتاه شامل ۶ یا ۷ جمله‌ای به کودکان ارائه شد. پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که درک مجاز و استعاره با افزایش سن تقویمی در کودکان سندروم ویلیامز بر خلاف کودکان عادی افزایش نمی‌یافت. همچنین پیشرفت مجاز تنها در گروه سندروم ویلیامز تأخیر داشته است، اما درک استعاره در هر دو گروه تأخیر نشان داد.

مهم‌ترین محدودیت این پژوهش فقدان آزمون استاندارد شده به منظور ارزیابی عملکرد درک استعاره مفهومی در کودکان کم‌توان ذهنی آموزش پذیر بود. به منظور بر طرف کردن این مشکل، پژوهشگران آزمون مورد نظر را طراحی و اعتبار سنجی کردند. مهم‌ترین پیشنهادها پژوهش حاضر، بررسی پیشرفت درک استعاره مفهومی در کودکان کم‌توان ذهنی، بررسی تأثیر جنسیت در عملکرد درک استعاره مفهومی در کودکان کم‌توان ذهنی و بررسی تأثیر آموزش‌های توانبخشی و گفتار درمانی در درک استعاره مفهومی کودکان کم‌توان ذهنی آموزش پذیر است.

دریافت مقاله: ۹۵/۱۱/۳؛ پذیرش مقاله: ۹۶/۴/۲۰

- 1- Literal
- 2- Autism
- 3- Williams Syndrome

منظور بررسی و مقایسه عملکرد کودکان عادی و کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر در درک استعاره مفهومی صورت گرفت. نتایج بدست آمده فرضیه پژوهش حاضر مبنی بر تفاوت در عملکرد درک استعاره مفهومی در دو گروه را تایید می‌کند. این نتیجه با یافته‌های تحقیقات ازل و گلدستون (۵)، رانبلد و اناز (۲۶)، توماس و همکاران (۲۷) و هروگن و همکاران (۲۸) همسو بوده است.

ازل و گلدستون (۵) درک اصطلاحات را در کودکان عادی با کودکان کم‌توان ذهنی خفیف مقایسه کردند. جامعه آماری این پژوهش شامل ۶۶ کودک بود که به سه گروه کودکان عادی ۹ سال، کودکان کم‌توان ذهنی خفیف ۹ سال و گروه سوم کودکان عادی با سن پایین‌تر بودند که از نظر درک معنای کلمات با کودکان کم‌توان ذهنی خفیف مطابقت داشتند. در این پژوهش از متن‌های تحت لفظی^۱ و اصطلاحی استفاده کردند. هر سه گروه در درک متن‌های تحت لفظی عملکرد بالایی از خود نشان دادند. اما، در درک متن‌های اصطلاحی کودکان کم‌توان ذهنی خفیف عملکرد پایین تری را نسبت به کودکان عادی نشان دادند.

رانبلد و اناز (۲۶) پیشرفت درک استعاره و مجاز را در ۱۱ کودک مبتلا به اوتیسم^۲ با ۱۷ کودک عادی مقایسه و بررسی کردند. نتایج این پژوهش نشان داد که کودکان مبتلا به اوتیسم عملکرد ضعیف تری در درک استعاره و مجاز در مقایسه با کودکان عادی همسن خود دارند. توماس و همکاران (۲۷) به بررسی پیشرفت درک استعاره در کودکان عادی و کودکان سندروم ویلیامز^۳ زبان انگلیسی پرداختند. در این پژوهش ۱۱۷ کودک عادی با سن‌های بین ۴ تا ۱۲ سال و همچنین ۱۹ بزرگسال عادی با ۱۵ کودک سندروم ویلیامز با سن ۵ تا ۱۵ سال و ۸ بزرگسال سندروم ویلیامز شرکت داشتند. این افراد بایستی جملات زیر را با انتخاب یکی از کلمه‌های «Moon, Orange, Oven, Chair» که به ترتیب از چپ معنا کلمه‌ای، ادراکی، کلمه‌ای با عملکرد مشابه و کلمه‌ای با معنی بی‌شبهت کامل می‌کردند.

(8) The sun is like ____.

منابع

1. American Association on Mental Retardation. *Mental retardation: Definition, classification, and systems of supports*. 10th ed. Washington DC; 2002.
2. Fisher M H, Griffin M M, Hodapp RM. Intellectual Disability (Mental Retardation). Levesque RJR, editor. *Encyclopedia of Adolescence*. New York: Springer; 2012.
3. Hoffenberg SE. Mild Mental Retardation. Goldstein S, Naglieri JA, editors. *Encyclopedia of Child Behavior and Development*. New York: Springer; 2011. P. 950.
4. Mylany Far B. *Psychology of Exceptional Children*. 18th ed. Tehran: Qamos; 2007. [Persian].
5. RoSenberg SH, Abbeduto L. *Language and Communication in Mental Retardation: Development, Processes, and Intervention*. USA: Lawrence Erlbaum Associated; 1993.
6. Ezell H K, Goldeston H. Comparison of Idiom Comprehension of Normal Children and Children with Mental Retardation. *Speech, Language, and Hearing Research* 1991; 34:819-812.
7. Peter K. Language Disorders in Children with Mental Deficiency. *Social and Behavioral Sciences* 2015; 180: 1648-1643.
8. Hawkes T. *Metaphor* [F. Taheri, trans]. 4th ed. Tehran: Makaz; 2011. [Persian].
9. Lakoff G, Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press; 1980.
10. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction* [SH. Pour ebrahim, trans]. First ed. Tehran: Samt; 2014. [Persian].
11. Evans V, Green M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. UK: Edinburg University Press; 2006.
12. Geeraerts D, Cuyckens H. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. New York: Oxford University Press; 2007.
13. Afrashi A, Hesami T. The analysis of conceptual metaphors in a new classification based on examples of Persian and Spanish. *The Study of Comparative Linguistics* 2013;5:166-141. [Persian].
14. Afrashi A, Hesami T, salas B. A Comparative Study of Orientation Metaphor in Spanish and Persian Language. *Language Related Research* 2012;12: 24-1. [Persian].
15. Hashemi Z. Theory of Conceptual Metaphor by Lakoff and Johnson. *PazhuhiAdab* 2010; 12: 139-119. [Persian].
16. Knowles M, Moon R. *Introducing Metaphor*. New York: Rutledge; 2006.
17. Winner E, Engel M, Gardner H. Misunderstanding Metaphor: What's the Problem? *Journal of Exceptional Child Psychology* 1980;30(1):22-32.
18. Winner E. New names for old things: the emergence of metaphoric language. *Journal of Child Language* 1979;6(3):491-469.
19. Billow R. Observing Spontaneous Metaphor in Children. *Journal of Experimental Child Psychology* 1981;31(3):435-430.
20. Kogan N, Chadrow M. Children's Comprehension of Metaphor in the Pictorial and Verbal Modality. *International Journal of Behavioral Development* 1986;9(3):295-285.
21. Epstein RL, Gamlin PJ. Young Children's Comprehension of Simple and Complex Metaphors Presented in Pictures and Words. *Metaphor and Symbolic Activity* 1994;9(3): 191-179.
22. Vosdianuo E. *Children and Metaphor*. USA: University of Ilion's; 1986.
23. Golfam A, Rangin Kaman. Metaphor Learning in Pre-School Children. *Eighth Conference of Iranian Linguistics*; 2007 Feb 13-14; Tehran. Iran. [Persian].
24. Sadeghi Sh. Evaluation metaphorical growth in children Persian Language: A Comparative Study. *Language Science* 2014;1:167-145. [Persian].
25. Raghibdoust Sh, Sadeghi Sh. The Process of Perception of Metaphor in Persian-Language Children at 6-8 Years Old. *Zabanshenakht* 2015;1:160-137. [Persian].
26. Rundblad G, Annaz D. The Atypical Development of Metaphor and Metonymy Comprehension in Children with Autism. *Autism* 2010;14(1):47-29.
27. Thomas MSC, Duuren MV, Purser HRM, Marechah D, Ansari D, Karimoloff- Smith A. The Development of Metaphoric Language Comprehension in Typical Development and in Williams Syndrome. *Experimental Child Psychology* 2010;106(2-3):114-99.
28. Herwegen JV, Dimitriou D, Rundblad G. Development of novel metaphor and metonymy comprehension in typically developing children and Williams syndrome. *Research in Developmental Disabilities* 2013;34(4):1311-1300.

پیوست ها

الف: استعاره مفهومی استفاده شده است. متن این کتابچه به کتابچه استعاره مفهومی، شامل سه قصه است. این قصه ها حاوی استعاره‌هایی است که در آزمون درک

قصه (۱)

بارون اومده بود و خونه خاله مرغه رو آب برده بود.

آقا گاو با صدای بلند به خاله مرغه گفت: جوجه‌ها ت خیلی سروصدا می‌کنن، پاشین برین رو درخت لونه بسازین.
خاله مرغه گفت: این فکر خیلی آبکیه!
آقا گاو گفت: پس چیکار کنیم؟
خاله مرغه گفت: نمی‌دونم. حرفات خیلی خامن، من نمی‌تونم هضمشون کنم. منکه نمی‌تونم برم رو درخت لونه بسازم.

همون موقع آقا فوجه اومد توی حیاط و گفت: بیاین با هم یه لونه تو حیاط واسشون بسازیم.
خاله مرغهام که از خوشحالی رو ابرا بود، گفت: آفرین زدی به هدف.

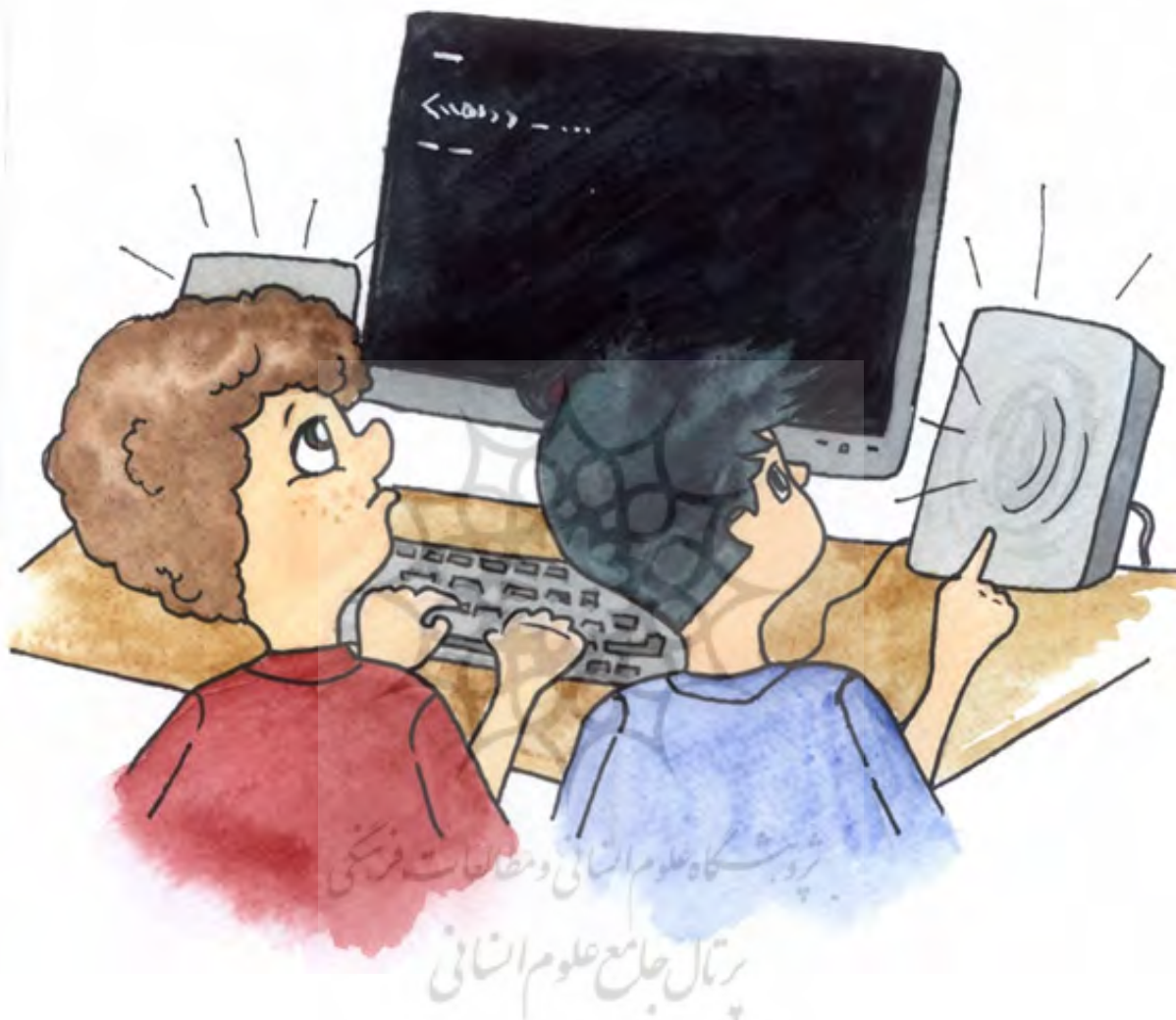
قصه (۲)

یه روز زمستون که هوا خیلی سرد بود. آقا گاو تب داشت، هی سرفه می کرد و افتاده بود گوشه خونه. واسه همینم خاله مرغه و آقا قوچه واسش علف تازه آوردن.

قصه (۳)

امین و علی داشتن با کامپیوتر بازی می‌کردن، بلندگوهای کامپیوتر داشتن جیغ می‌کشیدن، یهو کامپیوتر جواب نداد و مانیتور هی چشمک می‌زد.
امین گفت: ای وای کامپیوتر که مریض نبود.
همون لحظه مانیتور خاموش شد.
علی گفت: کامپیوتر جون داد.

ب: لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) در زیر آورده شده است.
 آزمون درک استعاره مفهومی با توجه به تقسیم بندی

استعاره ساختاری	
الف. لازمه بیشتر فکر کنی.	۱. حرف‌های تو خامند.
ب. تو دوست خوبی هستی.	
الف. من نمی‌تونم بخوابم.	۲. من نمی‌تونم حرفاتو هضم کنم.
ب. من نمی‌تونم حرفتو بفهمم.	
الف. سرت درد می‌کنه.	۳. این فکر خیلی آبکیه.
ب. فکر خوبی نیست.	
الف. درسته درست گفتی.	۴. زدی به هدف
ب. ترسیدی.	
استعاره هستی‌شناختی	
الف. کامپیوتر خراب شد.	۵. کامپیوتر جون داد.
ب. کامپیوتر کثیف شد.	
الف. مانیتور داره روشن خاموش میشه.	۶. مانیتور داره چشمک می‌زنه.
ب. مانیتور داره زمین می‌خوره.	
الف. کامپیوتر خاموش شد.	۷. کامپیوتر که مریض نبود.
ب. کامپیوتر قبلاً مشکلی نداشت.	
الف. صداشون خیلی بلند بود.	۸. بلندگوهای کامپیوتر داشتن جیغ می‌زدن.
ب. برق قطع شده بود.	
استعاره جهتی	
الف. حرفاشو زد.	۹. از خوشحالی رو ابرا بود.
ب. خیلی خوشحال بود.	
الف. حالش خوب شده بود.	۱۰. دیگه از تخت بلند شده بود.
ب. در حال بازی بود.	
الف. خیس شده.	۱۱. افتاده گوشه خونه.
ب. مریض شده.	
الف. صداتو کم کن.	۱۲. صداتو بیار پایین.
ب. از اینجا برو.	